

DRUGI FESTIVAL MIKROINTERVALSKE MUZIKE *MICROFEST 2023*

Nikola Komatović

Samostalni naučni saradnik
nikolakom@gmail.com

Primljeno / Received 01. 09. 2023.
Prihvaćeno / Accepted 22. 10. 2023.

U češkoj prestonici je od 28. do 29. aprila 2023. godine održan drugi festival posvećen mikrointervalskoj muzici, *MicroFest 2023*. On je u prvoj liniji obuhvatao dvodnevni naučni kongres, no, paralelno sa time, održana su i dva koncerta mikrointervaljskih kompozicija. Zvanični domaćin događaja bio je Institut za mikrointervaljsku muziku (Institut mikrointervalové hudby), a festival je održan u sali *Respirijum* Akademije izvođačkih umetnosti. Koordinatorica festivala je predavač te akademije, Iva Oplištilova (Iva Oplištilová), šef odseka za savremenu muziku. Autor ovih redova je imao priliku da uzme učešće na kongresu na poziv jedne od inicijatorki festivala, doktorantkinje Lucije Malovjeske (Lucia Maloveská), kojoj ujedno zahvaljujemo i na mogućnosti da napiše ovaj osvrt.

Prvi *MicroFest* bio je zakazan za 2020. godinu, a zbog poznate situacije u vezi sa pandemijom koronavirusa, održan je u onlajn formatu, kada je i odlučeno da će se 2023. godine skup organizovati uživo. Voljom koordinatora, sam naučni deo festivala je na izvestan način bio zatvorenog tipa, odnosno, nije bio upućen zvaničan poziv za slanje radova, već su doprinosi izvesnog broja učesnika prvog skupa po automatizmu uvršteni u program drugog kongresa, dok su preostali prezenteri uključeni shodno procenama samih organizatora. Izuzetak od ovoga je umetnički konkurs za slanje novih mikrointervaljskih kompozicija, o čemu će nešto više reći biti kasnije.

Mikrointervaljska muzika duboko je ukorenjena u češkom naučno-pedagoškom i izvođačkom nasleđu. Nesumnjivo centralna figura u tom smislu jeste modernistički stvaralac atonalne i mikrointervaljske muzike, Alojz Haba (Alois Hába, 1893–1973), koji je i srpskoj stručnoj i naučnoj muzičkoj javnosti dobro poznat kao profesor i mentor studentima „levog krila“ Praške grupe (Dragutin Čolić, Milan Ristić, Ljubica Marić i Vojislav Vučković). Mada se ovo nasleđe na izvestan način neguje sve vreme od tridesetih godina XX veka (sa kratkim prekidima tokom represije iz perioda realnog socijalizma u Čehoslovačkoj), pokazalo se kao poželjno da se institucionalizuje briga u vezi sa ovim aspektom atonalnog stvaralaštva. Stoga je najpre osnovan Institut za mikrointervaljsku muziku, a potom je iniciran i pripadajući festival, odnosno *MicroFest*.

Kongresni deo skupa je okupio učesnike iz više evropskih zemalja, Sjedinjenih Američkih Država, Kanade, te iz Irana. Pored teoretičara i muzikologa, na njemu su učešće uzeli i kompozitori, koji su obrazlagali svoje stvaralačke tehnike. Dodatno, dirigenti i instrumentalisti su takođe prezentovali nekolicinu radova o problematici izvođaštva mikrointervalskih dela. Zajednička karakteristika svim učesnicima jeste nastojanje da se očuva svest o značaju ovih kompozicija, te razmena ideja o tome kako se znanja u vezi sa time mogu preneti na mlađe generacije studenata.

Plenarni govornici na skupu su bili Robert Hasegava (Robert Hasegawa, Kanada) i Mark Sabat (Marc Sabat, SAD/Nemačka). Hasegava, predavač teorijskih predmeta pri Univerzitetu Harvard, pristupio je pitanju mikrointervalske muzike iz vizure istoričnosti (tema: *Temperovanje i tolerancije u mikrointervalskoj muzici*). Predstavljajući problematiku štimovanja i intervalskih odnosa iz perioda pre Žana Filipa Ramoa (Jean-Philippe Rameau, 1683–1764), Hasegava ističe da tonalitet i jednako temperovanje nisu bili istorijska nužnost, već jedno od mogućih ishodišta evolucije tonskih jezika. Predavanje Marka Sabata, kompozitora, pak, bilo je znatno više usmereno na praksu. On je kroz temu *Akordi, melodije: Pogled na harmoniju kroz brojeve* ukratko predočio analizu mikrointervalskih dela stvaralaca iz druge polovine XX veka (primarno sa podneblja anglofonih zemalja), da bi na kraju predstavio i kompozicione tehnike u pojedinim sopstvenim delima. U svom radu, koji je privukao veliku pažnju drugih učesnika, on se primarno osvrnuo na problematiku intonacije, sazvuka, frekvencija i notacije.

Svaki od preostalih učesnika dobio je, za kongrese, neuobičajenih četrdeset pet minuta vremena za predavljanje rada. Doprinosi Ive Oplištilove (Češka) i Juhanija Vesikale (Juhani Vesikkala, Finska/Češka) primarno su analitičarski. Nakon problematizovanja pitanja statusa mosta i prelaza u mikrointervalskim delima, koje je u svom izlaganju pokrenula Oplištilova, Vesikala se, s druge strane, u radu *Osobenosti 12-EDO akorada, koje omogućavaju spektralno-tembralno slušanje* zanima specifičnim savzucima u mikrointervalskoj muzici i percepcijom spektralnosti.

Nemalo radova je bilo posvećeno mikrointervalskim delima iz vizure izvođaštva. Tu vredi pomenuti prezentacije Lubomira Spurnog (Lubomír Spurný, Češka) i Mateja Slobode (Matej Sloboda, Slovačka/Češka). Spurni, muzikolog, primarno se u elaboratu *Šest osvrta na izvođaštvo Habine mikrointervalske muzike* bavi problematikom izvođenja dela samog utemeljivača ovih tehnika, kao i njegovih studenata iz drugih evropskih zemalja (u radu pominje i Srbiju). Sloboda, o kome će još reći biti kasnije, kao umetnički rukovodilac ansambla koji se bavi mikrointervalskom muzikom, diskutovao je sa učesnicima simpozijuma u otvorenom radu naslovljenom *Mikrointervalska muzika iz vizure kompozitora i izvođača* o izazovima u pripremanju ovakvih dela.

Sa naročitim interesovanjem je praćen introspektivni rad mladog kompozitora Jana Mikiske (Ian Mikyska, Češka), čije kompozicije privlače izuzetnu pažnju

poznavalaca savremene muzike prethodnih godina, koji je komentarisao tehnike koje primenjuje u stvaranju dela za mikrointervalni klavijaturni instrument (u elaboratu *Spolja i iznutra: komponovanje za šestotonski harmonijum*).

Konačno, vredi pomenuti i dva doprinosa, koji mikrointervalnoj muzici pristupaju sa istorijskog stanovišta: rad Idina Samimija Mofakama (Idin Samimi Mofakham, Iran/Norveška) *Racionalni intonativni pristup persijskoj muzici* posvećen lestvičnim sistemima u drevnom Iranu je dragocen iz vizure izlaska iz evrocentričnog posmatranja tematike. Na kraju, prezentacija autora ovih redova (*Habino nasleđe: Uticaj praške konzervatorijumske avangarde na srpske studente kompozicije*) je svojevrsna retrospektiva mikrointervalnog stvaralaštva četvero pomenutih srpskih kompozitora, pripadnika „levog krila“ Praške grupe. Na izvestan način je privukao pažnju svih učesnika skupa, jer pruža određeni uvid u uticaj Alojza Habe na njegove studente izvan nekadašnje Čehoslovačke.

Dva naročita klavijaturna instrumenta obeležila su ceo festival: enharmonsko *univerzalno klavičembalo*, originalno konstruisano u XVII veku – srodno Vićentinovom (Nicola Vicentino, 1511–oko 1576) *arhičembalu*, sa oko trideset intervala u okviru oktave. Na kongresu je prezentovana rekonstrukcija s kraja prve decenije ovog veka, koju je detaljno predložio čembalista Lukaš Vendl (Lukáš Vendl, Češka) u svojoj prezentaciji. Drugi instrument je originalni šestotonski harmonijum Alojza Habe, koga je za ovog stvaraoca proizveo čehoslovački pogon poznatog proizvođača klavijaturnih instrumenata „August Förster“, u prvoj polovini XX veka. On je, povodom festivala, transportovan iz češkog muzičkog muzeja, te je korišćen u umetničkom delu festivala.

Koncerti su održani u večernjim satima oba dana *MicroFest-a*, u galeriji Akademije. Na njima su izvedene pojedine kompozicije samih učesnika kongresa (poput Sabata i Mikiske); dela koja su prethodno prošla konkurs Instituta za mikrointervalnu muziku, što je uključilo predloške različitih stvaralaca iz cele Evrope (od kojih su neki tim povodom i prisustvovali festivalu); ona iz slobodne selekcije savremenih mikrointervalnih kompozicija i – neizbežno – Habine minijature za šestotonski harmonijum.

Među izvođačima vredi izdvojiti solistu na harmonijumu, Miroslava Bajnhauera (Miroslav Beinbauer, Češka), te hornistu specijalizovanog za mikrointervalna dela, Danijela Kostela (Daniel Costello, SAD). Pak, centralno mesto je zauzeo ansambl *Spectrum* iz Bratislave, čiji umetnički rukovodilac je već pominjani Matej Sloboda. Ovaj tematski kamerni sastav je osnovan sa ciljem izvođenja i promocije atonalne, mikrointervalne i spektralne muzike, a pokazao se veoma umešnim u izvođenju najšireg opsega ovih dela.

Iako se naučni deo festivala završio 29. aprila, na izvestan način, on se nastavlja i narednih meseci kroz povremene onlajn konferencije učesnika – prva je održana u junu. Mada organizatori kongresa nisu predvideli tematski zbornik radova, poje-

dinim učesnicima ostavljena je mogućnost da objave svoje tekstove u češkoj anglofonij periodici, *Czech Music Quarterly*. Prema trenutnom planu, *MicroFest* bi trebalo da ima bijenalnu frekventnost, te će se naredni održati 2025. godine.